

Kommunelegens plassering

LEDER

SIRI FUGLEM BERG

sirifberg@gmail.com

Siri Fuglem Berg er dr.med., spesialist i anestesilogi og i samfunnsmedisin og kommuneoverlege i Gjøvik kommune.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Å ha kommunelegen nært knyttet til kommuneledelsen gir god beredskap.

Sammenliknet med mange andre land har Norge kommet seg godt gjennom pandemien. Dette er delvis takket være kommuneleger som har stått støtt i stormen. De har håndtert medier, koordinert smittesporingsarbeid og vaksineringsarbeid samt sørget for rådgivning til både kommunens ledelse, tjenester, næringsliv og befolkning. Knappt noen yrkesgruppe har vært like eksponert gjennom pandemien, og kommuneledere har erfart hvor viktig det er å ha god samfunnsmedisinsk kompetanse å støtte seg på. Den tiden da ingen visste hva en kommunelege var og langt mindre hva vi gjorde, er forbi. I dette nummeret av Tidsskriftet ser Vik og medarbeidere nærmere på kommunelegers rolle i kommunal kriseledelse (1).

Kommunene står fritt til å organisere kommunelegens rolle. Det er ingen nasjonale krav til stillingsstørrelse eller spesialistutdanning. Mange stillinger er små, mange flyttes over i ledelsesarbeid, og mange har ingen stedfortredere, samtidig som det er en klar forventning til at de skal være tilgjengelig hele tiden (2).

Under svineinfluensapandemien så man at den mest sentrale aktøren i håndteringen av pandemien i de fleste kommuner var kommunelegen. Både stillingsstørrelse og nært samarbeid mellom aktører innad i kommunen var faktorer som spilte positivt inn (3). Det er naturlig å tro at kommunelegens tilstedeværelse i kriseledelsen er viktig.

Beredskapsarbeid er basert på prinsipper om ansvar, nærhet, likhet og samvirke – litt enklere sagt at alle skal jobbe mest mulig likt det de gjør i fredstid (4,5). I større kommuner er det da ekstra viktig at kommunelegen er godt synlig, slik at vi kan utføre våre oppgaver, lovpålagte og delegerte, på tvers av sektorer (6). I mindre kommuner der alle kjenner alle, blir plassering mindre viktig for rolleutøvelse, men stillingsstørrelse desto viktigere (7). Det er helt nødvendig med kort vei til beslutningstakere som kan sørge for nødvendige ressurser (8).

Ikke alle større kommuner plasserer kommunelegen i kommunedirektørens stab. De mangler derved samfunnsmedisinsk kompetanse i ledelse og overordnet beredskapsarbeid (7). Tre kommuneleger i Bergen sa opp stillingene sine midt under pandemien fordi de på

grunn av sin plassering ikke kunne utføre jobben på forsvarlig vis (8). Viks artikkel omhandler kommuner der kommunelegen sitter i kriseledelsen (1). Det hadde vært interessant å sammenlikne disse med kommuner uten sentralt plassert kommunelege.

Gjennom pandemien var samarbeid viktig ikke bare innad i kommunen, men også mellom kommuner, med helseforetak og med sentrale aktører som statsforvalter og Folkehelseinstituttet. Mange samarbeidsarenaer fantes allerede, og flere kom på plass etter hvert, gjerne med statsforvalter som tilrettelegger. Pandemien fremhevet dessuten viktigheten av direkte dialog mellom kommuneleger og Folkehelseinstituttets spesialister – uten å måtte gå via helseforetak eller statsforvalter. Smittevernvakta er kommunelegens beste venn i fred og pandemi.

«Vi må plasseres slik at vi involveres og kan bidra til en samfunnsutvikling som fremmer trygghet, trivsel, velvære og god helse for alle»

De stadige endringene i regler for smitteforebyggende arbeid under pandemien var til tider mer belastende enn selve smittesporingsarbeidet. Endringene skulle kommuniseres ut til befolkningen på en god måte, og intervjuer i lokale medier og sitatsjekker var tidkrevende. Mange har hatt kontinuerlig beredskap i måneder og år uten å vite om de noen gang får betalt for ekstraarbeidet (9). Egen familie måtte nedprioriteres, og pandemien stjal to år av mange kommunelegers liv. Skapningen var endelig ute av skapet (7).

Kommunelegene spilte en viktig rolle som bindeledd mellom lokalsamfunn og nasjonale myndigheter og var viktige for å skape tillit i befolkningen (8). Vi fikk synliggjort vår faglige tyngde. Kommuneledelsene i Viks studie satte pris på kommunelegens samfunnsmedisinske kompetanse som premissgiver og koordinator i en tid preget av mye frykt og usikkerhet (1). Koronakommisjonen konkluderte med at kommunelegens rolle bør forsterkes og være synlig i kommuneorganisasjon og beredskapsplaner samt at arbeidsavtaler skal reflektere det ansvaret vi har ved epidemiske kriser (8). Vil kommunelegen fortsatt ha en tydelig rolle etter pandemien?

Mange må nå på nytt kjempe seg inn i møteserier, samarbeids- og ledergrupper, høringsrunder og komitéer der vi etter to år med pandemi er glemt, men hvor vår kunnskap er viktig. Vi må plasseres slik at vi involveres og kan bidra til en samfunnsutvikling som fremmer trygghet, trivsel, velvære og god helse for alle.

Etter svineinfluensapandemien så vi at kommuner hadde svært kortvarig hukommelse og liten beredskapsvilje. Kan vi allikevel nå håpe at flere kommuner ser fordelene av å være forberedt, at de sikrer seg samfunnsmedisinsk kompetanse tilknyttet kommunens ledelse og med stedfortrederordninger? Mange kommuneleger ble ved sin post gjennom hele pandemien, men jeg vet ikke hvor mange av oss som orker en runde til. Og den kommer, vi vet bare ikke når.

REFERENCES

1. Vik E, Hungnes T, Veddeng O. Kommunelegens rolle under pandemien – en kvalitativ studie. Tidsskr Nor Legeforen 2022; 142. doi: 10.4045/tidsskr.22.0396. [CrossRef]
2. Hermansen M. På tide med en ny æra for kommuneoverlegen. Tidsskr Nor Legeforen 2020; 140: 1293.
3. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Rapport. Ny influensa A (H1N1) 2009. Gjennomgang av erfaringene i Norge. <https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/rapporter/ny-influensa-a-h1n1-2009.pdf> Lest 12.10.2022.
4. St.meld. nr. 17 (2001-2002). Samfunnssikkerhet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2001-2002/id402587/> Lest 7.10.2022

5. St.meld. nr. 29 (2011-2012). Samfunnssikkerhet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-29-20112012/id685578/> Lest 7.10.2022
 6. Raastad H. Rollen som kommuneoverlege. Tidsskr Nor Legeforen 2022; <https://tidsskriftet.no/2022/03/kommentar/rollen-som-kommuneoverlege> Lest 13.10.2022.
 7. Fossberg BC, Frich JC. Kommuneoverlegers opplevelse av egen rolle. Tidsskr Nor Legeforen 2022; 142: 121-6. [PubMed][CrossRef]
 8. NOU 2022: 5. Myndighetenes håndtering av koronapandemien – del 2 – Rapport fra Koronakommisjonen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-5/id2910055/> Lest 7.10.2022
 9. Renaa T. Kommuneoverleger i spagat. Tidsskr Nor Legeforen 2022; 142: 99. [PubMed][CrossRef]
-

Publisert: 7. november 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0654

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2022. Lastet ned fra tidsskriftet.no 2. desember 2022.